

Kuldanová, Pavlína

Roman Jakobson a Československo

In: *Roman Jakobson*. Mikulášek, Miroslav (editor). 1. vyd. V
Brně: Masarykova univerzita, 1996, pp. [171]-179

ISBN 8021014377

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/132377>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ROMAN JAKOBSON A ČESKOSLOVENSKO

Pavlna Kuldánová (Ostrava)

Období po vzniku Československa je v kulturní oblasti naplněno hledáním nových cest a hodnot, kterými by se umocnilo vědomí zvonunabyté národní svěbytnosti. Ve 20. a 30. letech dochází k mohutnému rozvoji v mnoha odvětvích vědy a kultury, umělecká avantgarda překonává do té doby platné kánony, do vědeckých kruhů proudí nové, smělé myšlenky. A právě v této době kvasu a přerodu naší země, po staletí žijící jako součást mnohonárodního soustátí ve stát samostatný jak politicky, tak i kulturně, u nás prožije 19 let prof. Roman Jakobson. Všechno toto dění na něj přirozeně silně zapůsobilo a on se svými myšlenkami a svou prací zařadil mezi několik vůdčích osobností té doby, které formovaly kulturní život a probíjávaly nové ideje. Vidím v tom první z paradoxů, které provázejí dlouholetý vztah R. Jakobsona k Československu a zároveň Československa k Jakobsonovi, že právě cizinec („Rus u nás zdomácnělý“, jak byl nazván Arne Novákem)¹, se tak výrazně a originálně zapsal do dějin české kultury, vytvořil základy k novému pohledu na problémy jazyka a literatury.

V tomto příspěvku vycházím ze své diplomové práce „Roman Jakobson a jeho vztah k Československu“², v níž jsem využila kromě poznatků z literatury u nás dostupné také dosud nepublikované archivní materiály, Jakobsonovu osobní korespondenci a doplnila jsem ji kopiemi dobových novinových a časopiseckých článků i jiných materiálů věnovaných Jakobsonovi a souborem jeho fotografií. Zde se zaměřím převážně na jeho brněnské období života, v základních rysech připomenu období pražské a událostí z jeho života v Rusku a USA se dotknou jen několika poznámkami.

Jakobson přišel do Prahy v červenci 1920 jako člen sovětské mise Červeného kříže, v říjnu z ní odešel a ve školním roce 1920/21 navštěvoval bohemistické přednášky na Karlově univerzitě, hlavně u profesorů Hujera, Trávníčka a Smetánky. 13.5.1922 uzavřel v Praze sňatek s úřednicí obchodní sovětské mise Sofií Nikolajevnou Feldmannovou, která v Praze vystudovala lékařství. Jejich soužití, ač později v Brně ukončené rozchodem a Jakobsonovým druhým sňatkem (se Svatavou Přírkovou, etnografkou), přerostlo v celo-

1 Romanu Jakobsonovi — Pozdrav a díkyvzdání. Spolek posluchačů filosofie, Brno 1939

2 K u l d a n o v á , P. : *Roman Jakobson a jeho vztah k Československu*. Diplomová práce, FF MU 1990.

životní silný a hluboký vztah, jehož nejvěrnějším dokladem je jejich soukromá korespondence, do níž jsem měla možnost nahlédnout. K její charakteristice a citacím z ní přistoupím později. Od konce r. 1921 do 1.11.1928 byl Jakobson zatím smluvním tiskovým referentem sovětského zastupitelství v Praze, po odchodu z diplomatických služeb se věnoval pouze vědecké práci. Na konci roku 1928 se stal členem redakce *Slavische Rundschau*, oficiálního časopisu pro slovanský jazykozpyt na Německé univerzitě v Praze, což vyvolalo negativní ohlas veřejnosti. Podobné reakce doprovázely také jeho zvolení členem Slovanského ústavu v Praze v březnu 1929; Jakobson k tomu poznamenal v interview, které s ním provedly *Literární noviny* v Římě r. 1967: „Když jsem byl na návrh Niederleho jmenován činným členem Slovanského ústavu, reakční tisk se obořil proti mému přijetí, že prý jsem „podvratným moskevským náhončím“, a dodnes často vzpomínám na moudrá slova Niederleho: „Nic si z toho nedělejte, ale vězte, že pracujete-li pro vědu českou, vždy potkáte vedle uznání také zlostné útoky.“³ Dne 9.4.1930 získal Jakobson na Německé univerzitě v Praze doktorát filozofie (jeho ruský doktorát nebyl nostrifikován) na základě disertace „Zur vergleichenden Forschung über die slavischen Zehnsilber“. Otázku, proč Jakobson získal doktorát zde, a ne na Karlově univerzitě, kde se pak pokoušel o habilitaci, odpovím slovy prof. Josefa Vachka, který mi k tomu sdělil v osobním dopise⁴: „Na Karlově univerzitě dobře nemohl, protože tamější čelní rusisté byli emigranti (Francev a Ljackij), s kterými by u zkoušek měl asi problémy... S tím zřejmě souvisí i německý titul disertačního tématu.“

Za pobytu v ČSR Jakobson plně rozvinul své schopnosti, začal publikovat své první velké práce. Uplatnění a prosazování fonologického výkladu základních problémů literární vědy a lingvistiky, zájem o otázky básnického jazyka a prozodie, o staročeské básnictví i tvorbu básníků a spisovatelů 19. a 20. stol., práce se slavistickým jazykovým materiálem (zvl. z pohledu fonologického a morfologického), problematika spisovných jazyků a jejich kultury — to je jen velmi stručný výčet Jakobsonovy hlavní vědecké aktivity tohoto období, která je zároveň spjata s činností Pražského lingvistického kroužku, u jehož zrodu r. 1926 stál. Podrobnější pojednání o výše nastíněných Jakobsonových aktivitách a o jeho úloze v Kroužku by překročilo rámec mého spíše biograficky pojatého příspěvku, přesuňme se tedy do Brna, na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, na níž Jakobson započal dráhu univerzitního učitele.

Působil zde od r. 1933 do února 1939 (bydlel na Vávrově ul. č. 79 společně se svými rodiči Josefem a Annou Jakobsonovými). Od samého počátku

3 Ripellino, A. M.: *V Římě o Praze*. *Literární noviny*, 16 (1967), 18.2., č.7, s. 1,3.

4 *Universitas*, 1, 1968, s. 46, 50-51.

zde Jakobson naráží na mnohé překážky — počínaje habilitačním řízením přes získání titulu smluvního a mimořádného profesora až po vyškrtnutí z profesorského sboru v době po 2. světové válce.

Problémy spojené s habilitací měly svůj původ v Jakobsonově vystoupení proti purismu Naší řeči, čímž si udělal dost nepřátel. Však také profesori Beer, Novotný, Chudoba a Dostál nešetřili svými separátními vóty během celého habilitačního řízení, kterými se snažili ovlivnit rozhodnutí prof. sboru. Habilitační komise, jejímiž členy byli prof. Havránek, Trávníček a Wollman, všechny jejich připomínky věcnými argumenty vyvrátila, čímž mohla být Jakobsonova žádost o habilitaci z 3.6.1932 završena dne 5.9.1933 jeho habilitací pro obor ruské filologie. Ve studijním roce 1933/34 přednášel Jakobson jako soukromý docent, 1.10.1934 byl jmenován smluvním prof. ruské filologie (toto ustanovení provedl prezident T. G. Masaryk). Za smluvního prof. byl Jakobson navržen usnesením FF MU již 16.6.1930 (návrh prof. sboru podali prof. Souček, Trávníček a Havránek), k němuž podal prof. A. Beer obsáhlé vótum separatum. Jeho připomínky, mnohdy nesouvisející s podstatou věci, posuzovalo a vyvracelo Ministerstvo školství a národní osvěty i Ministerstvo zahraničních věcí.

16.10.1935 byl R. Jakobson jmenován Ministerstvem školství členem vědecké zkušební komise pro učitelství na středních školách v Brně jako examinátor pro jazyk ruský na studijní roky 1935/36 až 1936/37. Stal se členem spolku vysokoškolských učitelů v Brně a Českého ústředního spolku učitelů vysokoškolských v Praze.

V r. 1936 podává komise ve složení prof. Havránek, Wollman a Trávníček obnovený návrh na zřízení stolice ruské filologie a na její obsazení dr. R. Jakobsonem; komise zároveň navrhovala, aby byl jmenován mimořádným profesorem ruské filologie. Profesorský sbor odůvodňoval žádost těmito slovy: „...Odborná činnost Dr. Jakobsona se začíná již v Rusku v letech 1915–1920 v Moskevské dialektologické komisi a v etnografickém oddělení Geografické společnosti. Jeho vědecká činnost po příchodu do Prahy až do habilitace zasahuje do ruské jazykovědy, literatury a do otázek staročeské i novočeské metrické formy. Z prací lingvistických vykazuje větší práce, z nichž jedna jest jeho prací habilitační (*Remarques sur l'évolution phonologique du russe*, Praha 1929). V období po habilitaci uveřejnil z ruské lingvistiky kritické stati, rozbírající dnešní stav otázek velikoruské, ukrajinské a běloruské jazykové kultury a nové ruské práce lexikografické, dále studii „*Les Enclitiques slaves*“, Roma. Významná jest i jeho práce z r. 1936 o ruském pádosloví „*Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre. Gesamtbedeutungen der russischen Kasus*“ (*Travaux du CLP VI*, s. 240–294). Řada dalších prací se týká oboru ruské literatury, zmínky zasluhují i průkopnické práce o struktuře staročeského verše i práce ze staročeské literatury, jakož i příspěvky

obecné ze slovanské metriky. Veškerá dosavadní vědecká činnost navrženého zasáhla do nejrůznějších oborů ruské filologie a slavistiky vůbec i do otázek obecné lingvistiky a postavila v nich nové problémy a nová řešení otázek důležitých a obtížných. Svě akademické činnosti se věnuje s příkladnou horlivostí, přednáší již dobrou češtinou a aklimatizoval se tu tak, že jeho jmenování bude ku prospěchu fakulty.“ K tomuto usnesení prof. sboru (z 12.11.1936) podali profesori A. Beer a F. Novotný opět svá separátní vota, ta však Jakobsonovo jmenování neovlivnila. 14.8.1937 byl Jakobson ustanoven mimořádným profesorem (prezidentem E. Benešem) s účinností od 1.10.1937. Jmenování však bylo podmíněno přijetím čs. státního občanství; jmenovací dekret směl být Jakobsonovi vydán až poté, „prokáže-li, že československé státní občanství skutečně již nabyt“. Jakobson podal žádost o udělení občanství 1.6.1937 Zemskému úřadu v Brně. Policejní ředitelství vyslovilo v této souvislosti své pochybnosti o jeho politické spolehlivosti, které však Ministerstvo vnitra vyvrátilo: „Pochybnosti, které mělo policejní ředitelství v Praze o jeho spolehlivosti, ukazuje se jako úplně bezpodstatné. Jakobson nikdy komunistou nebyl, a to ani v době, kdy byl zaměstnán u bývalé sovětské obchodní mise, a právě proto toto místo opustil. ...Dr. Jakobson je znám jako seriózní vědecký pracovník, svou činností získal si zsluhy o český jazyk a o českou literaturu. ...Vzhledem k tomu není námitek proti tomu, aby mu bylo uděleno československé státní občanství.“ Stalo se tak 22.10.1937 na Zemském úřadu v Brně.

Na FF MU působil Jakobson v semináři pro slovanskou filologii v oddělení ruské filologie a později (od r. 1937) i v oddělení staré české literatury. Ze Seznamů přednášek z let 1933 až 1939 můžeme vyčíst, jaké semináře a přednášky Jakobson na FF vedl:

- školní rok 1933/34: Srovnávací rozbor ruského a českého verše;
- 1934/35: Hláskoslovný vývoj ruštiny — ve srovnání s jinými slovanskými jazyky; Formalistická škola a dnešní literární věda ruská; Rozbor českých ohlasů a překladů z básnictví ruského a ruských z českého;
- 1935/36: Úvod do studia ruštiny; Dějiny česko-ruských kulturních styků; Srovnávací rozbor Ohlasů písní ruských a jejich předloh; Rozbor lidových písní ruských a jejich českých ohlasů;
- 1936/37: Ruská deklinace a její vývoj; Ruský verš — ve srovnání s českým; Epika Puškinova — jazykový a formální rozbor ve srovnání s českými překlady; Česká literatura raného středověku;
- 1937/38: Základy ruské a obecné fonologie; Ruské tvarosloví — vývoj velkoruské, běloruské a ukrajinské deklinace; Ruské tvarosloví — zájmena a adjektiva; Staročeské básnictví; Ruská próza — jazykový a formální rozbor Puškinových a Gogolových povídek a jejich českých překladů;

1938/39: Hláskový vývoj ruštiny — ve srovnání s češtinou; Slovo o pluku Igorově; Česká literatura za posledních Lucemburků; Čtení a výklad starých památek a dialektických textů východoslovanských; Rozbor staročeské lyriky; Ruský verš ve srovnání s českým; Hláskový vývoj ruštiny a ukrajinštiny; České básnictví 9.-11. století.

Rok 1939 je rokem odchodu R. Jakobsona z ČSR. 27.2.1939 byl dán „na dovolenou“, 1.3.1939 byl pro svůj původ zproštěn funkce vysokoškolského profesora, po osudném 15.3.1939 musel odejít do zahraničí. Nepomohlo mu ani to, že v roce 1938 konvertoval od judaismu k pravoslaví. Po okupaci odjel Jakobson z Brna do Prahy, tam se skrýval a vyřizoval si vízum do Dánska a 21.4.1939 z ČSR odcestoval. Na konci června byl rozhodnutím FF MU dán na „dovolenou s čekatelným“ s podmínkou trvalého pobytu na území protektorátu Čech a Moravy. 30.6.1939 mu byla zastavena výplata čekatelného, protože „se vzdálil ze školní služby“. Jakobson vzpomíná na své brněnské působení po zhruba 30 letech: „...Práce na Masarykově univerzitě, a zvláště družná spolupráce s nadaným, svěžím a dychtivým studentstvem, byla pro mne samotného školou plnou blahodárných impulsů. Ku příkladu družné semináře věnované rozboru českých překladů z Puškina a Gogola anebo všestrannému výkladu Kunhutiny skladby ve vztahu k básni Tomáše Akvinského mě přivedly na nové myšlenky a cesty. Dodnes lituji, že se obrátil vníveč tento náš kolektivní výzkum skvostné skladby Kunhutiny, který jsme v r. 1938 pilně připravovali ke knižnímu vydání. Není náhodou, že mé názory na básnickou sémantiku a na její souvztažnost s veršovou formou se vyhroutil právě v časech brněnských a že do téhož období patří dvě — myslím — hlavní novoty v mém lingvistickém bádání — významoslovná analýza gramatických kategorií a rozložení fonémát na diferenční prvky. ...“ Připojme také Jakobsonova slova ze žádosti o přezkoumání státního občanství z února 1939: „Za devatenáctiletého pobytu v Československé republice jsem uveřejnil 125 vědeckých knih a pojednání a kolem 100 populárních článků většinou v jazyce českém; značná část těchto knih, pojednání a článků je věnována otázkám českého jazyka, verše a českých literárních dějin, zejména středověkých; v české odborné literatuře jsou mi kladeny za zásluhu hlavně nové objevy na poli domácí tradice cyrilometodějské, svatováclavské a gotické.“ Slovy prof. Vachka (z dopisu mně adresovanému) můžeme ještě dodat, že Jakobson „měl zásluhu o brněnskou slavistiku a bohemistiku i v tom, že jim vychoval — ve spolupráci s Havránkem — řadu nadaných svých žáků, kteří po 2. světové válce zaujali čelná místa jednak na filozofických fakultách, jednak v akademických vědeckých ústavech. Tím, že otvíral nové obzory a korigoval ustálené soudy (např. o domněle periferním významu slovanské bohoslužby a kultury v našich dějinách) získal si velké zásluhy o další vývoj naší historie a literárních dějin“.

Po odchodu z ČSR prožil Jakobson 2 roky postupně v Dánsku, Norsku a Švédsku, až se r. 1941 usadil v USA. Po válce r. 1945 začala jednání mezi FF MU, Ministerstvem školství a osvěty a Jakobsonem o obnovení jeho pedagogického působení na FF MU a o jeho jmenování řádným profesorem. Od r. 1947 působil Jakobson na Masarykově stolici československých studií Columbijské univerzity v New Yorku — k této činnosti mu byla Ministerstvem školství v říjnu 1946 schválena bezplatná dovolená a zároveň byl ujistěn o svém jmenování řádným profesorem. Ovšem v srpnu 1947 (19.8.) totéž ministerstvo (v dopise podepsaném dr. Hatašem) podmínilo toto jmenování Jakobsonovým prohlášením, že skutečně nastoupí místo na fakultě a také projeví své pochybnosti o jeho státním občanství. 28.10.1947 Jakobson reagoval na tento rozpor mezi oběma ministerskými rozhodnutími dopisem ministru Stránskému: „...Pokaždé jsem zdůrazňoval, že jde jen o titul a ne o finanční závazky. Páso u státním občanství mě hluboce překvapil. Byl jsem a jsem státním příslušníkem československým. Bylo to jasně řečeno v podrobných zprávách, které jsem posílal ministerstvu školství o své zahraniční činnosti odbojové i akademické. Je to dopodrobna známo rovněž ministerstvu zahraničí francouzskému, které mi nedávno oznámilo, že mi uděluje řád Čestné legie jako československému příslušníku, jenž se zasloužil o francouzskou kulturu. Mimo to z celého znění připsu z 19.8. t.r. vysvítá, že si dr. Hataš kupodivu neuvědomil, že prezident republiky dr. E. Beneš rozhodnutím ze dne 14.8.1937 mě jmenoval mimořádným profesorem Masarykovy univerzity a že tento dekret nikdy nepozbyl platnosti. Myslíl jsem a stále myslím, že založení a rozvoj Masarykovy stolice, která se už stala významným a účinným střediskem československé kultury pro Ameriku, je faktem důležitým a bylo mi to několikrát vedoucími československými a kulturními činiteli důrazně potvrzeno. Považoval jsem tuto práci za tak závažnou pro vývoj amerického vědeckého zájmu o Československo, že jsem na radu velvyslance dr. Slávika zatím nepřijal lákavé a lichotivé pozvání Harvardské univerzity za profesora slovanské filologie a ředitele slovanského departmentu a rovněž obdobná pozvání dvou vynikajících západoevropských univerzit. A proto naprosto nechápu přepis dr. Hataše a považuji jej za trapné nedorozumění. ... Ihned po obnovení telegrafického spojení mezi New Yorkem a osvobozeným Československem jsem se dotázal děkana FF Masarykovy univerzity o směrnice a dostal jsem telegrafickou odpověď, že fakulta v své první schůzi podala jednomyslně návrh na mé povýšení na řádného profesora a že neprodleně dostanu vyznění a další směrnice od ministerstva. Moji francouzští a belgičtí kolegové v New Yorku tehdy skutečně dostali dojemné projevy od svých ministerstev. Já jsem však marně čekal a když jsem se po doroznění s vládou československou podjal práce na založení a rozvoji československých studií na Columbijské univerzitě, ani teď se nemohu dočkat od ministerstva

slíbeného symbolického gesta, totiž jmenování bezplatným řádným profesorem Masarykovy univerzity.“

V březnu 1948 obnovil profesorský sbor FF MU návrh na Jakobsonovo jmenování řádným profesorem ruské filologie. Ovšem 13.2.1950 podává děkanát FF rektorátu odvolání tohoto návrhu a v červnu téhož roku (2.6.) ještě připojuje návrh na zrušení dekretu o Jakobsonově jmenování mimořádným profesorem; fakulta ho přestala pokládat za člena svého profesorského sboru a vyškrtila ho z osobního stavu fakultního učitelstva. 8.1.1951 žádal rektorát Ministerstvo školství o zrušení dekretu z r. 1937 o jmenování Jakobsona mimořádným profesorem a 26.2.1951 zrušilo Ministerstvo školství jeho pracovní poměr bez výpovědi (proto, že jej „nelze považovat za státně spolehlivého“, že zaujímá „nepřátelský postoj proti lidově-demokratické Republice československé“, neplní povinnosti mimořádného profesora FF).

Z výše uvedených archivních zápisů je vidět zřetelný zlom v jednání — rok 1950. Atmosféra 50. let postihla všechny složky společenského života, ušetřena nebyla ani jazykověda — byla to doba vlivu marxismu a pronásledování strukturalismu. Tyto skutečnosti se promítly i do vztahů k R. Jakobsonovi, který byl zbaven všech funkcí, stal se tabu. Situace se zlepšila před r. 1956, kdy poprvé po válce navštívil ČSR. V roce následujícím — 1957 — k nám podnikl dvě cesty — první v lednu, kdy se u nás konala mezinárodní konference slavistů, druhou na podzim v souvislosti se sjezdem komeniologů. Až v r. 1968 se Jakobsonovi u nás dostalo jistého oficiálního uznání: 15.8. byl v Brně společně s B.Havránkem prohlášen čestným doktorem filozofických věd a o dva dny dříve se Jakobsonovi dostalo téže pocty i v Praze, kdy mu byla tato čestná vědecká hodnost udělena Univerzitou Karlovou u příležitosti VI. mezinárodního sjezdu slavistů. Poslední Jakobsonova návštěva naší země se uskutečnila v r. 1969, kdy se v pražském Karolinu účastnil konstantinovského sympózia.

Ačkoliv Jakobsonova konkrétní činnost v ČSR končí jeho odchodem z republiky r. 1939, jeho vztah k naší zemi přetrvává dále — Jakobson seznamuje svět s hodnotami československé kultury a tradic, propaguje ji v různých publikacích a přednáškách, např. citacemi z českých autorů, zmínkami o nich, speciálními studii apod. Také při jeho návštěvách u nás byla zřejmá jeho silná pouta k Československu a jako dokreslení toho, že jeho kontakty s naším prostředím neustaly až do jeho smrti, nám může posloužit i korespondence, kterou vedl se svou první ženou, MUDr. Soňou Haasovou, jež žila se svou rodinou v Brně.

Tato korespondence (z let 1966–81) nám přinesla mnoho doplňujících životopisných údajů — Jakobson vzpomínal na společně prožité dny a přátele, psal o své vědecké a publikační práci, o svých cestách po USA a Evropě, kde se účastnil kongresů, přednášel na univerzitách nebo od nich přijímal

čestné doktoráty, či jen odpočíval na dovolené, dozvěděli jsme se také něco o vývoji vztahů mezi ním a Československem. Ze všech dopisů je patrná Jakobsonova úžasná vitalita, množství životní i pracovní energie, které neodráželo Jakobsonův skutečný věk — v době, kdy tyto dopisy psal, mu bylo 70–85 let. Korespondenci tvoří 37 dopisů a 25 pohlednic, jsou psány převážně rusky, v některých z nich se vyskytly české nebo francouzské výrazy, jedna pohlednice byla psána pouze česky a jedna francouzsky. Z tohoto množství vyberu pouze několik zajímavých citací, zájemce o celou tuto korespondenci odkazují na 5. kapitolu své diplomové práce.

Z dopisu z 24.12. 1978 se dovídáme podrobněji, kde Jakobson za svého působení v Praze se svou ženou bydlel: „Ты старалась вспомнить, где с полвека тому назад с Тобой в Праге обитали. Сперва в комнатке у милейшей пані Вечућové v Holešovicích, где все бы хорошо, но портил воздух мыловаренный завод. Потом мы жили близ náměstí kt. Jiřího у мороженщика, который для развоза товара купил лошадь и плакался — můj kůň je janek —, потому что это была в прошлом цирковая лошадь, которая только и умела кружить на месте. А затем приютила нас Bělského třída, где я каждый вечер писал свои работы в Bulínové kavárně и однажды, кажется ровнехонько пятьдесят лет т.н., хозяин пригласил провести у него сочельник, нас и гостившего у нас Савина. ...»

Tyto informace nám rozšířil dopis ze dne 17.6. 1979:

«Только что вышла моя новая книга о звуковой форме языка. И опять вспоминаю и думаю, что подлинные корни этой да и всех моих работ лежат в годах моей с Тобой жизни рука в руку — в Праге, в Биловицах, в Сенограбах, в Скокове, в Брне. Сколькими из этих мыслей и открытий я Тебе, дорогая, обязан. Это Ты со всей Твоей красотой и задушевностью меня вдохновляла, и сейчас, когда вплотную занялся и увлекся вопросами связей между языком и мозгом, невольно вспоминаются наши пражские беседы, когда Ты возвращалась с университетских психиатрических лекций профессора Pötzl, тогдашней знаменитости. ...»

Připomenuta zde byla Jakobsonova návštěva ČSR v roce 1968 — předcházel ji tento dopis (z 19.6. 1968):

«Прибудем в Братиславу около 29-ого июля по приглашению Словацкой академии и пробудем там до отъезда в Прагу 5-ого или 6-ого авг. Адрес: Slovenská akademia ved, Jazykovedný ústav, Klemensova 27. Числа 14-ого или 15-ого отправимся в Брно. Но — Ты должна непременно быть на той promoci. Ты одна знаешь все мои чеш. академические приключения, злоключения и включения. Ты одна щедро помогала мне в моих первых богемистических опусах. Помнишь ли, а я до слез помню, как Ты в Берлине, после тяжелой

ножной операции, работала над корректурами моей книжки о чеш. стихе. Помнишь, как трудно было ее напечатать, раздобыть денег? А сейчас, почти полвека спустя, два амер. изд-ва дерутся за право ее перепечатки. Помнишь, как Ты радовалась, когда Трубецкой одобрил эту книжку. Слишком хорошо помню, как над ее продолжением — главами о старочешском стихе Ты помогала и как помогала мне работать сперва в Биловицах, а потом на Виноградах, где конь был япек, и как чеш. академия годы мариновала да так и угрбила весь мой труд, но рукопись спасена, и с полувековым опозданием выйдет в моем Собр. сочинений. ...»

Poznámka na adresu akademie věd ze závěru tohoto dopisu nebyla jediným Jakobsonovým postesknutím nad postojem naší země k jeho práci. Už dříve k tomu napsal (21.9.1966):

«... я продолжаю неуклонно настаивать, что пока не последует со стороны одного из чехослов. университетов или одной из академий достойного места признательности за все, что я для них сделал, сводящего автоматически на нет все подлые выпады, я не перемену своего решения отказаться от участия в очередном съезде славистов, побудившего меня воздержаться даже от поездки в Оксфорд на заседание Комитета славистов по подготовке этого съезда. Теперь очередь за названными институциями. ...»

А o měsíc později dodává (27.10. 1966):

«... После чешских писем, депеш и статеек хочу верить, что и там догадаются, как испкупить тягостную вину. ...»

Tato Jakobsonova slova víry v odčinění všech křivd znějí bohužel i po tak dlouhé době stále jako výzva. Snad tato konference bude dostatečným impulsem ke zvýšení vědeckého zájmu o Jakobsona a jeho přínos pro naši literární vědu i jazykovědu.

